

ARTISTUL E BINE-MERSI

Autor: Pavel Șușară | 9 noiembrie 2022

Chiar și astăzi, când artistul a învățat bine cărările care duc direct la rentabilitatea economică, dacă top-modelul unei familii burgheze are proasta inspirație de a spune la masă că vrea să cerceteze altarul cu nu știu ce actor, pictor sau poet, inima genitorului său are și ea neplăcutul prilej de a se preschimba subit în cord. Și asta din pricina unei duble neînțelegeri, la fel de romantice. Nubila aspirantă la celebritatea Lindei Evanghelista, în cazul, foarte probabil, că nu-i chiar căpiată de amor, se uită la artist ca la marea ei șansă de a fugi din opulenta, confortabila, dar și plicticoasa bulă financiară în care trăiește. Calculul ei, fundamental eronat și definitiv inocent, este acela că artistul o va transporta direct în lumea ficțiunii ideale, acolo unde oamenii levitează și se interpătrund ca umbrele, bilanțurile contabile încetează, iar metabolismul este și el abolit. Că, la adăpostul bărbii lui stufoase, ori pe lângă viguroasa coadă amenajată la ceafă, se va termina definitiv cu socotelile, cu pisălogeala administrativă și cu scandarea zilnică a conturilor bancare.

De partea cealaltă a mesei, cu traseele respiratorii vizibil obturate, bietul părinte cîntărește și el situația și se opintește să scoată, din neantul liceului său preistoric (biruit cu greu la cursul seral), toate cunoștințele despre artiști. Și ce adună viitura mîhnirii și a enervării, din mîlul stătut al unei memorii și ea destul de aproximative, nu este din cale afară de încurajator. Ba s-ar putea spune că dimpotrivă. Fără vocație istorică și fără instinct social, artistul pare mai degrabă un ratat obraznic, un înfometat perpetuu și un guraliv incontinent. Fix ce-i trebuie unei june cu privirile pierite pentru a le arăta părinților cea mai crîncenă înfățișare a zădărniceii. Dar și frageda repăriță și încruntatul său tată se înșeală amarnic. Departe de a-și fi croit cavoul la mansardă, de a fi dat bir cu fugiții din fața concurenței și a economiei de piață sau, și mai rău, de a-și fi suspendat funcțiile digestive, artistul este bine-mersi, povara cea mai mare fiind doar aceea pe care i-a pus-o în cîrcă deplina cîștigare a libertății. Dacă pînă mai ieri artistul plastic lucra direct doar cu statul și cu încă vreo doi-trei medici sau avocați, acum el și-a diversificat atît activitățile, cît și spațiul de atac. Cel care produce obișnuit, cu mijloace cunoscute și clasicizate, urmează un traseu absolut banal și garantat eficient: investește

în materiale, lucrează la comandă sau nu, livrează la termen sau își organizează expozițiile care sînt simultan și forme de ofertă. Și oricît ar fi piața de palidă sau, mai bine zis, oricît nu ar fi ea deloc, tot se mai găsește cîte un cumpărător din țară ori din străinătate care să acopere exact intervalul pînă la venirea celui de-al doilea. Și așa, mai cu vînzarea, mai cu simpozionul și cu sponsorizarea, artistul se integrează rezonabil în societate și în tranziție și nu numai că el însuși nu este prea traumatizat, dar își trimite și copiii, după buna tradiție a preoților de țară, tot către nobilul meșteșug al artelor. Lucrînd corect și tradițional, el se înscrie perfect în relația economică de tip clasic: decontarea se face la livrarea mărfii, cu acout sau fără, iar lucrările ajung, în mod legitim, la muzeu, la colecționari, în instituțiile și spațiile publice. Critica este intotdeauna vigilentă și cu entuziasmul neștirbit, în timp ce istoria artei pîndește lacomă de după colț și își lărgește nările, adulmecînd în aer o boare de rut.

Obosiți și excedați de atîtea fetișuri, atîta conformism și de atîta pervertire a libertății din pricina coliziunii cu piața, copiii de ieri, azi absolvenți insubordonabili și artiști lucizi, refuză ostentativ negustoria, muzeul, spațiile consacrate și mitologiile țepene. Dacă părinții luau de mîna estetismul și fugeau împreună în atelier și în sala de expoziție să nu-i prindă din urmă implicarea în istorie, ideologiile impuse și crampoanele realismului socialist, copiii coboară acum în stradă, se iau de piept cu istoria, abhoră estetismul și muzeul, recuperează militantismul pierdut și ideologiile corespunzătoare. Prin expresiile alternative, de la hapening la performance, de la instalație la artă video și de la intervenție la body art, ei devin acuzatori, instanțe, activiști sociali, agenți ecologiști și creatori ai unui spectacol voit efemer. Refuzînd stocarea și muzeificarea, ei refuză implicit piața și impurele ei mecanisme de tip bielă-manivelă, cum ar fi, de pildă, nu mai puțin sordida relație vînzare - cumpărare. Pentru că ei nu vînd, ei oferă. Și din ofertă dispore cu totul miza și iluzia eternității pentru a se instala, umilă, coabitarea spontană cu clipa. Evident, aceste proiecte sînt susținute material de către mari companii, fundații, instituții și oameni de afaceri sau de către alte structuri economico-financiare. Dorința sustragerii de sub determinarea mecanismelor pieței ajunge, în felul acesta, doar o tristă și naivă utopie. În timp ce primei categorii de artiști piața îi plătea produsul finit și marfa se deconta la primire, în cel de-al doilea caz, aceeași piață, bătrînă și parșivă ca o codoașă, lucrează prin avansuri, adică prin finanțări la pornire. Istoria, cu murdăriile și cu nenumăratele ei cinisme, își plătește, de fapt, agenți publicitari și își exhibă chipurile dezagregate. Relația artei cu piața sau, în esență, cu banii, este o fatalitate și toate încercările artistului de a dovedi contrariul nu pot fi decît o imansă naivitate, ori un început de escrocherie. *Tertium non datur!* Dar, de fapt, artistul știe bine acest lucru și luptă eficient pentru o relație cît mai corectă cu istoria și cu piața.

Iar dacă viitoarea Linda Evanghelistă își dă cu presupusul că mariajul cu un artist ar fi un soi de fotosinteză în afara malaxorului cotidian, se înșeală amarnic, după cum tot amarnic se înșeală și scepticul său părinte dacă se lasă pradă prejudecăților și crede că

artistul e doar un vîntură lume, un sorb insațiabil de absint și o biată anatomie fără instinct de conservare. Așadar, artistul e bine. Piața mijeste, lumea se mișcă și apocalipsa își vestește iarăși iminența.

Imagine: Reconstrucție a atelierului lui Francis Bacon; Sursă: Wikimedia Commons.